

Actieve accountants en commissarissen gezocht

2 juli 2002 | Het Financieele Dagblad

Door: Boot, A.

Arnoud W.A. Boot

'From Enron to Worldcom', slechts een willekeurige kop uit de internationale pers. Geen verdere toelichting lijkt nodig om de duistere praktijken in corporate Amerika onder de aandacht te brengen. Ik zal u het steeds maar groter wordende rijtje ondernemingen besparen, maar het begint er op te lijken dat slechts weinig ondernemingen echt schone handen hebben.

In Nederland lijkt het op het eerste gezicht mee te vallen. Echt duistere accounting-praktijken op de schaal van Enron en Worldcom zijn hier nog niet aan het licht gekomen. KPNQwest misschien. Dit bedrijf ging in zo'n korte tijd onderuit, dat het twijfelachtig is of de gepresenteerde cijfers wel correct waren. Hoe dan ook, boekhoudkundige problemen of niet, ook hier tekenen van falende corporate governance alom. Reden genoeg om stil te staan bij de verantwoordelijkheden van de twee primaire toezichhouders: de commissarissen en de accountants.

Over commissarissen wordt in Nederland heel veel geschreven. De discussie spitst zich met name toe op de vraag wiens belangen ze zouden moeten dienen (het ondernemingsbelang), wie ze zouden moeten kiezen (ze kiezen zich nog zelf, de zogenaamde coöptatie), en hoe we van ze afkunnen (bijna onmogelijk). Er wordt relatief weinig geschreven over wat van hen wordt verwacht. De bijna deconfitures van Laurus en KPN hebben op pijnlijke wijze blootgelegd dat commissarissen niet uitblinken in plichtsbesef of hun eigen rol niet kennen.

In een buitengewoon openhartig en eerlijk interview afgelopen vrijdag in deze krant gaf tijdelijk Laurus-topman Hessels aan dat hij en zijn medecommissarissen hebben gefaald in hun toezichtsrol. Hij merkte op dat het voormalige managementteam niet evenwichtig was omdat de 'twee doeners met geldingsdrang' niet gedisciplineerd werden door een financieel-directeur die controle hield op geldstromen en managementinformatiesystemen. Ook gaf hij aan dat de commissarissen wel het belang van goede logistiek en automatisering hadden onderkend, maar hier op geen enkele wijze zicht op hadden. Achteraf ontdekten zij een 'logistieke puinhoop' en dat de 'informatiesystemen niet meer werkten'. Kostbare fouten die een raad van commissarissen moeten worden aangerekend. In het geval van KPN was het taakverzuim nog evidenter. De grote investeringen die KPN deed in umts-licenties en de Duitse mobiele aanbieder E-Plus kunnen de commissarissen van KPN mogelijk niet worden aangerekend. Het is goed mogelijk dat er in de euforische tijd van toen een overtuigend businessplan aan ten grondslag lag. Als dat zo is, en onthoud dat de aandelenkoers van KPN omhoogschoot in die tijd, dan is er geen reden voor commissarissen om het management terug te fluiten. Wat wel onder de verantwoordelijkheid van de commissarissen valt is het in de hand houden van risico's, en dus ook te zorgen voor een fatsoenlijke financiering. Op dit punt hebben ze gefaald. De bijna deconfiture van KPN lag niet aan de investeringen maar aan de excessieve financiering met vreemd vermogen, en dit hadden de commissarissen nooit mogen toestaan.

Een onevenwichtig managementteam en een volstrekt onverantwoorde financiering van een onderneming zijn misschien wel de twee grootste fouten die een raad van commissarissen kan maken. Werk aan de winkel dus!

En nu de accountants. Het spel van winst oppoetsen om aandelenprijzen verder omhoog te duwen, wat via managementopties vele bestuurders rijk maakt, is een populair spel. Waar liggen de verantwoordelijkheden? Uiteraard bij het management zelf. Het is dan ook een goed idee om bestuurders persoonlijk te laten tekenen voor de getrouwheid van de cijfers. En natuurlijk ook de commissarissen moeten zich vergewissen van de getrouwheid van de cijfers. Maar de rol van de accountant kan en mag niet worden onderschat. En bij veel van de tot nu toe blootgelegde schandalen heeft deze beroepsgroep jammerlijk gefaald.

Toezicht op de accountants is dus cruciaal. Dit betreft zelfregulering maar ook publiek toezicht. Zelfregulering moet een rol spelen. Accounting is een subtiel vak, en de professie moet een belangrijke rol spelen bij het bepalen van zinvolle standaarden. Het spel van Worldcom geeft hiervan een mooie illustratie.

Worldcom stak Enron naar de kroon. Geen ingewikkelde transacties om schulden van de balans te krijgen en zodoende de cijfers op te poetsen, maar gewoon een 'onschuldige' boekhoudkundige truc: uitgaven activeren. Daar valt ook nog een verhaal bij te vertellen. Je geeft vandaag geld uit om er in de toekomst je voordeel mee te halen, een soort investering dus. Deze truc waar menig investment bank twee jaar geleden nog voor was, is volstrekt onaanvaardbaar. Elke discipline ontbreekt als uitgaven zomaar als investeringen mogen worden geboekt. In het geval van Worldcom waren het operationele uitgaven, en die horen echt op de verlies- en winstrekening thuis en niet op de balans.

Het waarborgen van de betrouwbaarheid die de jaarrekening moet uitstralen, vergt vakkennis. Er zijn dan ook gedegen accountingrichtlijnen die heel zorgvuldig definiëren wat wel en niet toelaatbaar is. De accountingprofessie is hiervoor onmisbaar. En ook kan de accountingprofessie een belangrijke rol spelen bij de controle op de naleving van de richtlijnen door haar eigen leden.

Maar zoals (bijna) altijd bij zelfregulering is echt onafhankelijk toezicht ook nodig. Zelfregulering kan objectiviteit missen, en andere vaak kortzichtige belangen tasten mogelijk haar effectiviteit aan. En wat soms nog wel belangrijker is, zelfregulering heeft altijd de schijn tegen. Het is dan ook toe te juichen dat de Autoriteit Financiële Markten (Autoriteit-FM) heeft aangegeven dat zij inmiddels doordrongen is van de noodzaak van publiek toezicht op accountants.

We staan aan het begin van een lange weg. Het kapitalisme heeft zich van zijn slechtste kant laten zien. Actieve en integere commissarissen en accountants gezocht!

Prof. dr Arnoud W.A. Boot is hoogleraar financiële markten aan de Universiteit van Amsterdam en directeur van het Amsterdam Center for Corporate Finance.

Metadata

Publicatie Datum	dinsdag, 2 juli 2002 0:00
Producten	accountants
Auteurs	Boot, A.
Bron	Het Financieele Dagblad
Copyright Jaar	2002
Trefwoorden	Corporate Governance
Categorie	Optiek
Pagina Nummer	9
Volgnummer	6